

Kliniekstraat 25
B- 1070 Brussel
T. +32 2 525 02 00
F. +32 2 525 03 00

inbo
nieuwsbrief

van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

nieuwsbrief@inbo.be - www.inbo.be

Nieuwsbrief van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) V.U.: Dr. Jurgen Tack
Redactie: Koen Van Muylem en Hugo Verreycken Reacties naar
koen.vanmuylem@inbo.be

In deze Nieuwsbrief:

[Historisch permant grasland in de Kustpolders](#)

[De stadsvos: als een vis in het water](#)

[Indicatorenset voor biodiversiteit in ontginningsgebieden](#)

[Nieuwe boeken](#)

[In memoriam Pierre Van Peteghem - Houtige biomassa voor groene energie](#)

[Soorten en biotopen in Oost-Vlaanderen: prioriteit en symboolwaarde voor het natuurbeleid](#)

[Economie en natuur: een relatie met toekomst?](#)

**Historisch permant
grasland in de Kustpolders**

Om eindelijk een objectieve kijk te krijgen op de aanwezigheid en het voorkomen van de poldergraslanden in de kustpolders heeft het INBO, in opdracht van minister Joke Schauvliege, samen met het Agentschap voor Natuur en Bos, het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek en de Vlaamse Landmaatschappij, vorig jaar gezorgd voor een eenduidige en gedocumenteerde situering van de historisch permanente graslanden (HPG) in de West-Vlaamse polders en het Oost-Vlaamse krekengebied. Met deze nieuwe inventarisatie kan

het beleid aan de slag: als er nu nog historisch permanent grasland verdwijnt, kan het eenduidig vastgesteld worden.

Graslandstatus

HPG wordt in de wetgeving omschreven als permanente graslanden rijk aan microreliëf, kenmerkende plantensoorten en/of met een faunistisch belang. Het behoud van dergelijke graslanden is essentieel voor de bescherming van de biodiversiteit in de polderregio. Bovendien

zijn de HPG een belangrijke schakel in de realisatie van de instandhoudingsdoelen, waarbij ze onderdeel zijn van een groot vooropgesteld graslandareaal in uitvoering van de Habitat- en Vogelrichtlijn.

Samen op pad

De Biologische Waarderingskaart diende als vertrekbasis. Selecties op deze kaart (14.500 ha aan potentieel HPG) en controles met luchtfoto's en landbouwregistraties leverden een set zekere HPG-percelen en een set mogelijke HPG-percelen op. Ongeveer 5.000 ha aan mogelijke HPG-percelen werd op het terrein onderzocht. Ruim 100 goed opgeleide medewerkers namen deel aan de veldcampagne, vooral tijdens de laatste twee weken van juni 2013. De kartering gebeurde volgens een gestandaardiseerd protocol. Ook de classificatie tot al dan niet HPG gebeurde via vaste beslissingsregels. Na onderzoek blijkt er binnen het afgebakend studiegebied ongeveer 12.000 ha HPG aanwezig.

Neerwaartse trend

Een betrouwbare vergelijking van de volledige oppervlakte aan HPG nu en in het verleden is niet mogelijk. Wel is zeker dat het areaal nog steeds afneemt. Tijdens de veldcampagne werd immers vastgesteld dat het voorbije jaar minstens 44 ha HPG verdween. Luchtfotoreeksen (tot mei 2012) en landbouwregistraties die de voorbije vijf jaar (2008-2012) onafgebroken en ontegensprekelijk grasland laten zien, bleken een andere bestemming (akker en bebouwing) te hebben. Bijkomend toonde een vergelijking van de actuele kaartlaag van de historisch permanente graslanden met deze van percelen waarvoor soortenopnames uit de periode 1997 - 2005 bestaan dat er van die onderzochte oppervlakte van 2868 ha inmiddels 208 ha verdwenen is. Van het overige HPG-areaal hebben we geen oude soortenopnames zodat daarover geen uitspraken mogelijk zijn.

Meer weten? [De Saeger S., Louette G., Oosterlynck P., Paelinckx D. & Hoffmann M. 2013. Historisch Permanent Grasland in de landbouwstreek 'Polders' anno 2013 - Technisch rapport campagne 2013. INBO.R.2013.896909, 70 pp.en kaartenbijlage.](#)

[Steven De Saeger](#)

[Terug](#)

De stadsvos: als een vis in het water

De vos is in Vlaanderen sinds zowat een kwarteeuw terug van weggeweest - reeds lang geen nieuws meer dus. Toch is een aspect in dit succesverhaal tot voor kort onderbelicht gebleven: het fenomeen van de 'stadsvos'. INBO onderzoekt sinds 2008 de toestand in Gent. De situatie van Gent ten opzichte van andere steden verschilt in die zin dat enkel Gent in een voorheen volledig vos-vrij areaal gelegen is.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de vos in 2008 reeds zowat een decennium rondom het centrum van Gent gevestigd was en er plaatselijk relatief algemeen was. Maar het is opmerkelijk dat, ondanks deze langjarige perifere aanwezigheid, het voorkomen in het centrum zelf pas de laatste jaren voor het eerst kon worden vastgesteld. Dit proces lijkt het best verklaard te kunnen worden als een combinatie van een gewinningsfase met de toegenomen dichtheid in de randstedelijke gebieden.

Aangezien de vos van nature schuw van aard is,

voltrok de rekolonisatie zich in eerste instantie op het platteland. Hoe dan ook viel te verwachten dat vossen na verloop van tijd de drempel van de steden, als tijdelijke blanco eilanden in het rekolonisatieareaal, zouden overschrijden en het fenomeen stadsvos ook in Vlaanderen onvermijdelijk zijn intrede zou doen. Het onderzoek richt zich in eerste instantie op het documenteren van het rekolonisatieproces zelf. Daarnaast komen ook aspecten aan bod inzake de klassieke vossenproblematiek, zoals het doden van huisdieren (pluimvee,.) of eventuele risico's met betrekking tot de menselijke gezondheid.

Meer lezen? [Oriënterende verkenning naar de stadsvos in Vlaanderen - Van Den Berge, K.; Gouwy, J.; Berlenge, F.; Vansevenant, D. \(2013\) Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.R.2013.1336286.](#)

[Koen Van Den Berge](#)

[Terug](#)

Indicatorenset voor biodiversiteit in ontginningsgebieden

Vlaanderen streeft ernaar om de natuur en het natuurlijk milieu in ontginningsgebieden (bv. zandwoningen en kleigroeven) maximaal te behouden. Door de grote veranderingen in de loop van een ontginningsproces is het echter niet gemakkelijk om vooraf de natuurwaarde van zo'n gebied te bepalen en op te volgen tijdens en na de ontginning. Daarom heeft het INBO in opdracht van de afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen (LNE) een indicatorenset ontwikkeld die dit mogelijk maakt.

Een combinatie van universele en gebiedsspecifieke indicatoren werd getest in een tiental ontginningsgebieden verspreid over Vlaanderen. De eerste resultaten wezen op een hogere biodiversiteitswaarde in ontginningsgebieden (volgens het gewestplan) dan in de omliggende gebieden. Aan de hand van het opvolgen van het aantal plantensoorten en de abundantie van vlinders en libellen kan de impact van de ontginning op kleinere afstand gemeten worden. Vogeltellingen geven meer een idee van de impact op de ruimere omgeving.

Verder onderzoek moet uitwijzen hoeveel ontginningsgebieden moeten worden opgevolgd om een betrouwbaar beeld te krijgen van de impact van ontginningen op de biodiversiteit in Vlaanderen, mogelijk volstaan enkele tientallen gebieden.

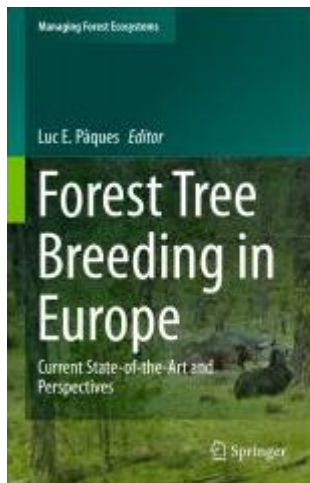
Meer lezen? [Spanhove, T. \(2014\). Uitwerking van een biodiversiteitsindicator voor ontginningsgebieden. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek \(INBO.R.2014.1346085\). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek \(INBO\): Brussel. 103 pp.](#)

[Toon Spanhove](#)

[Terug](#)

Nieuwe boeken

Het belang van bosboomveredeling

Sedert meer dan 70 jaar worden in Europa bosbomen veredeld. Hierdoor werd met succes genetisch hoogwaardig uitgangsmateriaal geselecteerd en gecreëerd van de economisch belangrijkste boomsoorten. Dit uitgangsmateriaal vormt de basis van de huidige Europese bossen die gekenmerkt worden door onder andere een verhoogde genetische diversiteit en dito houtproductie.

Het boek "Forest Tree Breeding in Europe" is een van de belangrijkste verwezenlijkingen van het FP6 EU-project "Treebreedex" en beschrijft de actuele stand van het veredelingsonderzoek in Europa. Het geeft op een unieke, eenvoudige wijze een overzicht van de belangrijkste wetenschappelijke resultaten van de vele Europese veredelingsprojecten. Het boek is ingedeeld in tien hoofdstukken die elk een monografie weergeven van een soort of groep van soorten, met name fijnspar, sitka spar, lork, gewone den, douglasspar, mediterrane naaldboomsoorten, gewone esdoorn, gewone es en boskers. Elk hoofdstuk werd geschreven door een groep van experts

en focust op de biologie, de ecologie, de verspreiding, de genetische diversiteit en het economisch belang van de soort, de vermeerderingstechnieken, de opbouw van de veredelingspopulaties, de veredelingsstrategieën en de perspectieven voor internationale samenwerking binnen Europa. Wetenschappers van de onderzoeksgroep 'Genenbronnen Bosbouw' werkten mee aan de hoofdstukken over gewone es (Marijke Steenackers) en boskers (Bart De Cuyper).

Dit boek is een unieke bron van informatie voor wetenschappers, bosbeheerders, boseigenaars en studenten die geïnteresseerd zijn in de genetica en domesticatie van bosboomsoorten.

Het boek kan worden besteld bij uitgeverij [Springer](#).

Series: Managing Forest Ecosystems, Vol. 25; Editor Pâques, Luc E. 2013, VI, 527 p. 178 illus., 149 illus. in color. ISBN 978-94-007-6146-9

[Marijke Steenackers](#) & [Bart De Cuyper](#)

Zoet- en brakwater borstelwormen

INBO-medewerker Jan Soors is samen met Ton Van Haaren (Senior analist bij Grontmij Nederland team ecology) de auteur van "Aquatic Oligochaeta of the Netherlands and Belgium", een naslagwerk over de zoet- en brakwater borstelwormen van Nederland en België. Het is een lijvig boek geworden van ongeveer 400 pagina's en met meer dan 300 foto's.

Deze minder bekende invertebratengroep komt veelvuldig voor in de bodemmonsters van het Zeeschelde-estuarium en zijn zijrivieren. Borstelwormen, of oligochaeten, zijn een grote en gevarieerde groep van ongewervelden. Veruit de meeste oligochaeten (meer dan 135 soorten) in onze streken leven in zoet of brak water. Oligochaeten spelen een belangrijke ecologische rol en geven op die manier informatie prijs over de toestand van ecosystemen.

[Jan Soors](#)

[Terug](#)

In memoriam Pierre Van Peteghem - Houtige biomassa voor groene energie

Een tiental jaren geleden zette het INBO de eerste stappen om de mogelijkheden van populieren en wilgen als kortteomloophout na te gaan. Ondertussen is dit een volwaardig onderzoeksprogramma geworden, met een intense samenwerking tussen instituten, universiteiten en boomkwekerijen op (inter)nationaal vlak. Naast de al gecommmercialiseerde soorten/klonen/. testten we ook 446 nieuwe klonen, vooral in België en Italië. We bestudeerden hoofdzakelijk ziekteresistentie, opbrengst, bewortelingsvermogen, uitstoelingsvermogen na oogst, klimaatadaptatie, en fysische en energetische karakteristieken van het hout.

Na de tweede oogst wordt duidelijk dat naast de reeds gecommmercialiseerde populierenklonen heel wat 'test-klonen' (populier en wilg) beloftevolle resultaten geven, maar ook dat verder onderzoek noodzakelijk is.

Dergelijke resultaten kunnen maar bekomen worden via een goed uitgebouwd veredelingsprogramma. Een van de bezielers van het eerste uur was collega **Pierre Van Peteghem**. Pierre is jammer genoeg niet meer onder ons. Hij is, niettegenstaande zijn levenslust en strijd tegen een slepende ziekte, op 14 december overleden. Vele onderzoeksresultaten zijn er gekomen mede dankzij de inzet van Pierre. Het INBO verliest niet alleen een enthousiaste wetenschapper maar ook een goede collega en vriend. Hij leeft niet alleen voort in onze gedachten en herinneringen maar ook in de 'natuur'. Veel van zijn realisaties zijn immers terug te vinden in aanplantingen, zowel in binnen- als buitenland. Bij menig wilg en populier die we tegenkomen, zullen onze gedachten onbetwist onmiddellijk naar Pierre uitgaan.

Boudewijn Michiels

Terug

Soorten en biotopen in Oost-Vlaanderen: prioriteit en symboolwaarde voor het natuurbeleid

De provincie Oost-Vlaanderen telt 155 zogenaamde "prioritaire soorten", planten en dieren die om verscheidene redenen bijzondere aandacht verdienen.

Ongeveer voor een derde van deze soorten ligt het aandeel van de verspreiding in Oost-Vlaanderen hoger dan verwacht, of bedraagt het aandeel minstens een derde van de verspreiding in heel Vlaanderen. Het gaat bovendien om de meest bedreigde soorten in Vlaanderen. Daarom komen ze prioritair in aanmerking voor

soortbeschermingsmaatregelen. De andere twee derde van de lijst hebben om allerlei andere redenen een symboolwaarde, bijvoorbeeld door hun sterke achteruitgang, het feit dat ze nood hebben aan natuurverbingsgebieden, of omdat een belangrijk aandeel van hun leefgebied in de provincie gelegen is.

Ook een twintigtal biotopen werd als prioritair aangeduid. Deze biotopen bestrijken een breed spectrum, gaande van het estuarium met slikken en schorren, over kreken, moerassen, graslanden en ruigten, tot struwelen en bossen. Ook enkele kleine landschapselementen zoals bomerijen, dijken en forten en bunkers komen aan bod.

Het Vlaams natuurbeleid zet voornamelijk in op de uitvoering van de Habitatrictlijn wat leidt tot een sterk gebiedsgerichte benadering. Het provinciale natuurbeleid kan daarom haar klemtoon leggen op natuurbescherming buiten de reguliere natuurgebieden.

Meer lezen? [Adriaens D., Adriaens T., De Knijf G., Hendrickx F., Maes D., Van Landuyt W., Vermeersch G. en Louette G. 2013. Soorten en biotopen in Oost-Vlaanderen: prioriteit en symboolwaarde voor het natuurbeleid. INBO.R.2013.1040772, 387 pp.](#)

[Dries Adriaens](#)

[Terug](#)

Economie en natuur: een relatie met toekomst?

Natuur en economie worden vaak beschouwd als elkaar tegenwerkende krachten. De impact van economische ontwikkeling en welvaartsgroei op ecosystemen en biodiversiteit is hier wellicht niet vreemd aan. Toch hoor je ook steeds vaker de vraag of de economie niet meer haar steentje kan bijdragen aan het behoud en herstel van natuurlijke ecosystemen, al was het maar omdat de economie en de samenleving als geheel uiteindelijk voor hun voortbestaan van diezelfde ecosystemen afhankelijk zijn.

The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) is een internationaal studieprogramma dat zoekt naar mogelijke synergieën en win-winscenario's tussen economie en ecologie. De voorbije jaren werden in diverse landen, waaronder Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, ook nationale TEEB-studies opgestart. Zij richten zich zowel naar nationale en lokale beleidsverantwoordelijken als naar belanghebbenden uit private en non-profitorganisaties. TEEB streeft ernaar in uiteenlopende economische en maatschappelijke sectoren de waarde van ecosystemen en biodiversiteit te erkennen en aan te tonen. Daardoor kunnen belanghebbenden er ook beter rekening mee houden bij hun productie-, consumptie- en investeringsbeslissingen.

De haalbaarheidsstudie TEEB Vlaanderen onderzocht

- hoe andere landen hun TEEB-projecten organiseerden,
- rond welke thema's er in Vlaanderen expertise en interesse aanwezig zijn bij onderzoekers, beleidsmakers en belanghebbenden en
- hoe een TEEB-project in Vlaanderen zou kunnen worden georganiseerd en gefinancierd.

Het rapport besluit dat een project 'TEEB Vlaanderen' haalbaar is, maar bij voorkeur wordt georganiseerd in samenwerking met agentschappen en departementen van meerdere beleidsdomeinen. De haalbaarheidsstudie werd uitgevoerd op vraag van en in samenwerking met het Agentschap voor Natuur en Bos, dat nu met de aanbevelingen aan de slag gaat.

Meer lezen? W. Van Reeth, J. Panis. 2013. TEEB Vlaanderen Haalbaarheidsstudie: Discussietekst voor beleid, onderzoekers en belanghebbenden. INBO.R.2013.3. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 195 pp

Wouter Van Reeth (INBO), Jeroen Panis (ANB)

Terug

Aanmelden kan via dit [formulier](#), uitschrijven kan via mail naar nieuwsbrief@inbo.be. Mits je de bron vermeldt, mag je delen uit de INBO Nieuwsbrief overnemen in andere publicaties. Graag een seintje naar koen.vanmuylem@inbo.be wanneer je dit doet. Je kan de nieuwsbrief als pdf downloaden op www.inbo.be.